

Мар'яна Лановик, проф. (Тернопіль)

ББК 83.3 (Укр.)

УДК К 17

Образ Тараса Шевченка у поетичній візії Ігоря Калинця

У статті окреслено образ Тараса Шевченка в поетичній візії Ігоря Калинця. Основна увага звернена на суголосність доль обох митців та їхніх мистецьких світів: зв'язок із фольклорною народнопісенною традицією, легендарним історичним минулим, орієнтація на вічні моральні та культурні цінності. Рецепція Шевченкової традиції у поетичних збірках І.Калинця представлена на рівні тематики і проблематики (образи розритої могили, зорі як національної мрії, пророчого слова), а також на рівні цитувань і алюзій. Зв'язок між творчістю обох поетів репрезентовано як свідчення зв'язку поколінь, історичних епох у розвитку української культури з проєкцією на проблему національного самовизначення та індивідуальної мистецької самоідентифікації.

Ключові слова: образ, поезія, традиція, взаємодія, самовизначення, Т.Шевченко, І.Калинець.

The article outlines the image of Taras Shevchenko in poetical vision by Ihor Kalynets. The main attention is drawn to the destiny resemblance of the both writers as well as their artistic worlds, such as folk song tradition, legendary historic past, and orientation upon the eternal moral and cultural values. The reception of Shevchenko's tradition in poetry collections by I.Kalynets is presented on the thematic and problematic stratum (images of a destroyed grave, a star as a national dream, prophetic Word), and on the stratum of citations and allusions. Connection between the poets is represented as evidence of generational connections, ties of historical epochs in Ukrainian culture development with the projection upon the problem of the national self-determination and personal artistic self-identification.

Key words: image, poetry, tradition, interaction, self-determination, T.Shevchenko, I.Kalynets.

В статье очерчено образ Тараса Шевченко в поэтическом видении Игоря Калинца. Основное внимание обращено на родственность судеб обоих писателей и их художественных миров: связь с фольклорной народной песенной традицией, легендарным историческим прошлым, ориентация на вечные оральные и культурные ценности. Восприятие

традиції Шевченко в поетических збірниках І.Калинца представлено на рівне тематики і проблематики (образи розритої могили, зvezди як національної мечты, пророческого слова), а также на рівне цитування і аллюзій. Связь между творчеством обоих поэтов репрезентировано как свидетельство связи поколений, исторических эпох в развитии украинской культуры с проекцией на проблему национального самоопределения и индивидуальной авторской самоидентификации.

Ключевые слова: образ, поэзия, традиция, взаимодействие, самоопределение, Т.Шевченко, І.Калинець.

*Наша пісня протесту / Шевченко
Вчора / Сьогодні / Завтра.
Ігор Калинець
[Калинець 1991 б: 388].*

*Ніякою логікою нам не пояснити
наших відроджень. Євген Сверстюк
[Калинець 1991 б: 4].*

Попри надзвичайну суголосність доль обох великих українських поетів – Тараса Шевченка та Ігоря Калинца, які жили в умовах обмежень і заборон, в умовах тотальної духовної руїни, які зазнали переслідувань, арешту, ув'язнення, заслання, й які об'єднані спільною безмежною любов'ю до рідної землі, тугою і ностальгією в час розлуки з нею, вболіванням за її майбутнє, готовністю на самопожертву і страждання заради кращого прийдешнього, ми не маємо на меті проводити глибших паралелей життєвих доріг, адже проти таких аналогій виступає й сам Ігор Калинець [Калинець 1990: 4]. Натомість долі цих митців, які належать до різних епох, до різних напрямів в українському письменстві, яких розділяє немалий проміжок часу, є ще одним незаперечним свідченням існування споконвічних і непроминальних національних цінностей, мистецьких засад і моральних чеснот, які знову й знову вириваються з пам'яті століть у нових історичних умовах, в інші часи, особливо в періоди найважчого національного гніту, засвідчуючи незнищенність національного духу, його здатність до відродження.

Небагатослівний, герметичний і стриманий Ігор Калинець дуже ретельний у виборі кожного слова і образу, з яких творить свій вишуканий мистецький світ. Однак власні домінанти декларує вже у першій збірці «Відчинення вертепу» (1966), і залишається

вірним обраним засадам до останнього слова збірки «Ладі і Марені» (1980), яка завершує його поетичний доробок. Серед багатьох згадок про письменників, митців, філософів, якими рясніють поезії Ігоря Калинця, лише кілька імен постають справді домінуючими, серед них – й ім'я українського Кобзаря Тараса Шевченка.

Наскрізна орієнтація на Шевченкові цінності – безперечна. Одним із перших творів першої збірки І.Калинця є вірш «Залізні стовпи», де у філософському ключі осмислено відомий епізод з дитинства Тараса, який пішов шукати небесні підпори, що підтримують небо. Завершальним словом своєї останньої збірки поет обрав власний україномовний переклад Шевченкового епіграфа до поеми «Тризна», адресованого Варварі Респіній, який свого часу і з відомих обставин був написаний російською мовою. Цей переклад не був останнім поетичним твором Ігоря Калинця, тому й до сьогодні серед дослідників львівського автора немає одностайності щодо такого мистецького ходу автора [*Струк 1991: 9; Павлишин 1997*], все ж незаперечним залишається той факт, що, означивши цей переклад як підсумок своєї поетичної творчості, І.Калинець багатократно підсилив «Шевченкову доміную» у прочитанні усього його доробку.

Видима і невидима присутність Т.Шевченка у поетичних збірках І.Калинця – наскрізна. Він або свідомо перейняв у свого геніального попередника той же стрижень власного світу, або ж це ж чуття як національне підсвідоме, яке проривається крізь потоки пам'яті і пласти забуття, проросло на позасвідомому рівні його письма. Щодо осмислення Т.Шевченка Д.Наливайко зазначав: «Шевченко був поетом нації з тяжкою історичною долею, нації поневоленої і приниженої, і це надавало його «національному сентименту» незвичайної, почасти болісної гостроти й драматизму. Його любов до України сповнена глибокої ніжності й непохитної вірності, вона є безперечною домінуючою його ментально-емоційного світу» [*Наливайко 2006: 205*]; «Унікальність духовного світу й творчості Шевченка виявляється в їх незвичайній концентрації навколо центру, яким є вітчизна поета – Україна, її ідеообраз. У літературі романтизму, як ніколи, багато поетів, які були палкими патріотами своєї вітчизни, її співцями й захисниками, борцями за її свободу і пророками, проте небагато знайдеться й

серед них..., у кого зосередженість на ідеообразі вітчизни сягала б такої всепроникності, такої духовної і емоційної напруги» [*Наливайко 2006: 203*].

У пізніші епохи таких митців знайдеться теж небагато, й І.Калинець – один серед тих небагатьох. Його творчість близька до Шевченкової не так манерою письма, як тематично, архетипно, у міфософській площині, національно чуттєво, на рівні надзвичайного глибинного трагізму. Тому дуже багато граней у двох авторів дотичні, взаємопроникні, дуже багато сторін творчості львівського сучасного автора цілковито вписуються у ту ж систему координат, яка визначена і окреслена Шевченком.

Поезія І.Калинця, як і Т.Шевченка, є специфічним поєднанням фольклорних і літературних джерел, вона виростає з народного духу, з народної пам'яті, збереженої в національній творчості. У нього є настанова на ідеалізацію славного минулого України, на пробудження національної пам'яті як актуалізацію надзвичайного націотворчого потенціалу з намаганням відчитувати в історичному минулому універсальні закони. Є в цій поезії притаманна народній традиції метафорична і символічна узагальнююча конкретика, за допомогою якої усе мовлене переводиться у позачасову площину, є такі ж поезії-медитації у фольклорному ключі і твори на історичні теми, лірична позаособистісність, коли фольклор абсолютизується як втілення національного духу і зв'язок поколінь. Вона також закорінена в міфічну свідомість різних історичних пластів – від язичницької праісторії, крізь княжу добу часів Золотоверхого Києва з його очільниками і співцями, крізь козацьку республіку – до новітніх часів, сучасного авторові світу. Його історія – це також міфологізована історія із загостреним відчуттям справедливості та пошуків «ідеальної правди», де воедино зв'язано минуле, теперішнє і майбутнє. Це – та історія, яка виростає на ґрунті націоналізму, в якому культивується етноісторична пам'ять про спільне минуле народу, увічнюються основні віхи історії та герої.

Осмилюючи контекст націоналізму у творчості Т.Шевченка, Д.Наливайко цитує слова із праці «Що таке нація?» відомого французького вченого і письменника Е.Ренана, який свого часу зазначав: «Героїчне минуле, великі люди, слава (але справедлива) – ось головний капітал, на якому ґрунтується

національна ідея. Мати спільну славу в минулому, спільні бажання в майбутньому, здійснити разом великі вчинки, бажати їх і в майбутньому – ось головні умови для того, щоб бути народом. Люблять відповідно до жертв, на які згодилися, відповідно до лиха, якого вдалося зазнати» [*Ренан 2000: 118*]. Підсилює це відчуття орієнтація на загиблих героїв, на подвиги попередніх поколінь, як і власна готовність до самопожертви як усвідомлений вибір, особиста жертвність, яка додається до тієї ціни, що вже була заплачена за наближення національної мрії.

Час підрадянської неволі, коли І.Калинець розпочав свій творчий шлях, для України нічим, по суті, не відрізнявся від тієї епохи, в яку жив і писав Т.Шевченко. Упродовж усіх тих поколінь, які розділяли обох митців, просто змінювалася «почесна варта біля Емського указу» (ПМ 213)¹, інші атрибути залишалися незмінними: то й же «ясир обшуків» (ПМ 305), «віхи знамення татарви і вовкулаків» (ПМ 61), ті ж «склепіння інквізиції» (ПМ 252), де «вбгано голос твій у протоколи» (ПМ 374) і «клаптик Вітчизни під ногами називається тюремною келією» (ПМ 242), де «глухо поглинають мури людей» (ПМ 407), «де матерщини, кодекси, пси, де нескінченні кайданні дороги» (НМ 429):

*... знак монаршої влади
як над імперією простору
так над імперією часу
і вже ми катуємося
власним болем і болем тих
які колись відкатувались
і тих що прийдуть опісля
у царство болю по біль (ПМ 413).*

¹ Усі посилання на поезії І.Калинця подаємо за виданнями: Калинець І. Пробуджена муза. – Варшава: Вид-во ОУН та Канадського інституту українських студій. – 1991. – 462 с. (скорочено ПМ) та Калинець І. Невольнична муза. – Балтимор – Торонто: Українське незалежне видавництво «Смолоскип» ім.В.Симоненка. – 1991. – 452 с. (скорочено НМ).

Категорія болю – ключова домінанта творчості львівського митця. Це – не тільки фізичний біль і ті страждання, які довелося відчувати самому під час переслідування, ув'язнення, років каторги і заслання. Це також відчуття болю ув'язненої дружини і десятків побратимів – катованих і незламаних, жінок політв'язнів, біль яких він переживав як свій власний, виливаючи у вистраждані поетичні рядки. Ще більшою мірою це – той біль, який, очевидно, спонукав взятися за перо, про що сам І.Калинець зізнався на початку творчого шляху: «Музика батьківщини мене болить / і не перестане ніколи боліти» (ПМ 54).

Це – біль за те, що рідна земля окрадена і розорена, в полоні заборон і циркулярів стала «сонною імперією», яка лежить у руїнах; за те, що українська жінка, як і сама Вітчизна, стала знову полонянкою, яку продають на новосвітніх торжищах; це – біль через сумнів, розпуття, забуття, бо ріки історії та пам'яті міліють, «по хатах голодна тризна димує», залишаючи лише «криваві скапи родоводу» (ПМ 186); бо «всі герби знаті нашої / в чужинецьких музеях / всі герби ремісницькі / в чужинецьких руках / всі міста наші / з гербами зайд» (ПМ 265); «а в льохах лиш біла кість / глодає ланцюги залізни» (ПМ 311), «І б'ються головою в стіни / останні мовлені слова» (ПМ 276); і «дотліває пам'ять / у правітчизні свічок, у вітчизні огарків» (ПМ 110). «Тепер тільки від круків побираємо мито / білими козацькими кістками» (ПМ 61), а «в мертвих зіницях ще не згасло / чекання на нові хрести» (ПМ 365).

У творчості І.Калинця набуває нового звучання тема розритої могили. Галерея цвинтарних образів стає останнім оплотом історії про славне минуле, про далекі і недавні події: «Історія далі скупа і загребуша, видерти з її рук майже нічого не вдається, крім синіх могил у полях» [*Калинець 1997: 327*]. Так з'являється образ барвінкової могилки як символу забуття, і водночас як знаку непевного підсвідомого нагадування нації про те, що в ній щось навіки втрачено, що її окрадено. Тому тоталітарна влада намагається не просто знищити плити на колишніх шанованих і плеканих могилах, а й стерти їхній слід з лица землі:

*барвінкову могилку треба переорати
барвінкова могилка занадто*

*коріння своє барвінкове пустила
в опустошені душі дітей...*

*...тремти за своє існування барвінку
тремти за своє самовизначення черепа
з клаття історії тебе потіснено
немає тобі спокою ні тут ні там... (ПМ 368).*

Барвінкова могилка протиставляється реаліям примарного світу. А світ дуже жалюгідний, бо не лише «тремтить від танків і бульдозерів / здригається від злоби і доносів... здригається від циркулярів і моторів / тремтить від злоби і наклепів» (ПМ 368-369), а й «боїться малої барвінкової могилки» (ПМ 369), боїться, що знайдеться хтось,

*хто стане дбайливо добирати
хребет минулого по кісточці
написи на хрестах вишукувати в архівах
паросль барвінкову намацувати в душах
аби воздати нам за барвінковість
за цупкість зеленої віри (ПМ 368).*

Саме тому, щоби не допустити цієї археології пам'яті й віри, влада стирає з землі храми і цвинтарі, самотні могилки незанимаючим героям у полях. Із знищенням святинь, ковчег спасіння затоплено (ПМ 233), дерево пам'яті родоводу зрубано і спалено, а його пень викорчувано, адже по візерунку на його кільцях можна відчитати минулу історію (ПМ 287). І вже все «місто під барвінковим дахом» (ПМ 258) може сприйматися як велика барвінкова могила.

Митець, народний співець – свідок наруги і страждань свого народу, який тому і осліп, що очі не знесли усіх сліз, пролитих через побачені людські кривди: «О бідне око, темне око / спілило з очей, немов сльоза. / І вже не око, а кобзар – / помандрувало в світ широкий» (НМ 157).

Співець крізь тюремні ґрати «простягає у пальцях / свою велику вогнисту сльозу» (ПМ 310). Тепер він «святіє болям» і має дар провидіння: йому «відчиняються всі рани: / і на долонях і чолі», тепер його «слова, як краплі крові, святяться мовчки на

вустах» (НМ 158), тепер він є носієм того невидимого Ока, яке все бачить і знає, що «На чатах білокрила пам'ять / чекає сурм судити суд» (НМ 157), тепер він є оберегом свого народу і його пам'яті, бо «на сторожі коло них / поставив Слово».

І.Калинець переймає цю естафету поколінь, розуміючи, що «Слово – віщий проводир» (НМ 75), що слово Шевченка живе поміж нас, і мов невидиме око судить наші думки, слова, вчинки, наше сумління. Про це автор напише 9 березня в один із найтрагічніших для новітньої української еліти й України в цілому 1972 рік, коли вже були ув'язнені дружина Ірина, В'ячеслав Чорновіл, Валентин Мороз, Стефанія Шабатура, Василь Стус, десятки побратимів, сотні представників національної інтелігенції були на допитах чи в тюрмах: «... коли за мовчання мають золото / коли за фальш золото й лаври / коли мова вмирає ще перед муром зубів / або вилітає разом із зубами / коли поети в ізоляційних камерах / серед трупів ніким не вчutih слів / як серед жмутів зів'ялих квітів / Твій голос мені прочувається / Твій голос мені провиджується / Твій голос щоніч мене будить / Твій голос це мій внутрішній глос / Твій голос всюди як фатаморгана / маєм вуха повні галюцинацій / раптом зривається хтось мамо / раптом зривається хтось Ірино / Стефо Михайле Славку Іване / раптом зривається хтось оглядається / відчиняє двері визирає у вікно / біжить шукати у натовпі / у відписах у захаяльних книжечках / раптом зривається хтось поете / слово Твоє серед нас / переходить мури і кордони / яріє на чолах демонстрацій / слово Твоє й серед тих / що донесли збрехали відхрестилися / слово Твоє й серед тих / що своє мали б піднести до нього / і тепер голос сумління колишуть / слово Твоє всюдисуще воно / Господи навіщо признався нам / що поперед всього Слово було / і Ти навіщо освятив його Барде / на парнасі петропавлівської фортеці» 9 березня (ПМ 374-375).

Однак поезія І.Калинця, попри весь трагізм, яким вона пройнята, як і огнисте слово Кобзаря, сповнена внутрішнього оптимізму, розуміння того, що з могил встане колишня слава і відродиться Україна, бо «нашою мовою є: / воскресіння мова / вкраїнська» (НМ 437), бо «У панцир вкута, наша муза / плекає кобзи перебір» (НМ 75). Слово Шевченка робить нас сильними, гордими, незламними:

*А хто той раб, що рве окови
і нам впокорує Парнас
і ставить визволене Слово
при нас німих, при нищих нас?
І тою славою вповиті,
ми вже лицарство родовите* (НМ 76).

У творчості І.Калинця присутні суголосні з Шевченковими промовисті образи незламних українських лицарів і козаків (зокрема цикл «Лицарія», збірка «Міф про козака Мамая»); картини славних віх історії, історичних місць, які несуть на собі печать минулого; є образи народних співців як носіїв національної пам'яті. Є в поезіях І.Калинця й прямі згадки про Т.Шевченка, які частіше зринають у найтяжчі періоди життя, його ім'я, його слово допомагають вижити за найважчих обставин. Не зважаючи на те, що у підрадянські часи ім'я Кобзаря стало предметом ідеологічних маніпуляцій, І.Калинець закликав до розуміння: «не вір газетам // сьогорічна Шевченківська нагорода / поза всякими сумнівами // випала // Чорноволові і Дзюбі / Стасів і Шабатурі / Сверстюку і Стусові / Світличному і Чубаєві» (ПМ 388). В часи обшуків і бунтів автор визнає: «Наша пісня протесту / Шевченко // Вчора / Сьогодні / Завтра» (ПМ 388).

Про Шевченка він не перестане думати навіть в часи тюрми, каторги і заслання, коли, за словами самого митця, «відкривати Кобзар лячно» (НМ 198). І відчуваючи невимовну тугу за рідною землею в часи ув'язнення, коли поет зізнавався: «Я сподіваюся Вітчизни / у довгожданному листі – / і дні надіями густі, / бо сподіваюся Вітчизни» (НМ 83), для нього Вітчизна і Шевченко були єдиним цілим. Тому й з'являлися такі паралелі, як от у святочному щедруванні:

*Щедрик, щедрик, щедрівонька
там, де Українонька
краєм неозорим:
на дні – дніпрозорі,
обкрай – місяченько,
білосор Шевченко* (НМ 102).

Образ Шевченка у творах дисидента зринав раз по раз. І вже у роки заслання у збірці «Карпат або Псельська книжка» (1980-1981) поет писав: «щораз частіше / хапаюся за томик / Шевченка» (НМ 380), і «щоденно / вечірня / шевченкова зоря / встає» (НМ 376-377).

Образ «шевченкової зорі» був не лише алюзією на Кобзареве «Зоре моя вечірняя», а означив духовний простір Шевченкової далекодосяжної мрії про вільну Україну і той небесний вимір омріяного майбутнього, за який і сьогодні піднімає голос поезія Тараса, і тої «ідеальної історії», яка пишеться на небесах, і яка повинна сформуватися і закарбуватися в наступному поколінні, щоби не загинуло національне передання. Так у поезії періоду заслання із циклу «Веселка або Третя книжечка для Дзвінки» з'являється непоборна віра в реальність цього «веселкового» майбутнього і утвердження його як такого, що вже сталося. У ньому незмінними залишаються віковічні українські константи, до яких долучається ще одна – постать Шевченка: «Веселко, Веселко, / чи маєш свою країну? / – А моя країна – / то небо синє / після чорного. / Веселко, Веселко, / чи маєш свого Києва? / – А мій Київ – / то хмара злотоцола / і перлистий дощик. / Веселко, Веселко, / чи маєш свого Дніпра? / – А мій Дніпро / на сивім коні / під Золоті мости / в'їжджає. / Веселко, Веселко, / чи маєш свого Шевченка? / – А мій Шевченко / сім небесних книг пише / незгасним пером» (НМ216-217).

Українська історія пишеться на небесах, але твориться також і на землі. І сьогодні знову як ніколи актуально звучать слова Кобзаря, справджуються пророчі слова І.Калинця, по-новому сприймаються висловлені десятки років тому слова патріота-шістдесятника, Калинцевого соратника і духовного побратима Є.Сверстюка про диво національних відроджень. Євген Сверстюк у статті «Шевченко на барикадах Свободи», що вийшла в «Літературній Україні» від 13 лютого цього року, знову підтвердить думку про непроминальну роль Шевченка, який понад часом: «В тім то й справа, що вічні істини засвічуються в гарячі моменти боротьби за вічні цінності. Свобода – найвища цінність... Вічна актуальність тих істин жевріє, як «іскра огню великого», і спалахує раптом у живих душах» [Сверстюк 2014: 1].

В останній зі своїх збірок «Ладі і Марені», створеній у засланні, І.Калинець підсумує: «Очі кобзарів не згоряють... / Вічне П е р е в е с л о / Від Покоління до Покоління (НМ 430-431)». Це – «естафета народу у безмежність» (ПМ 273). Тому за національним переданням і він у нелегкі для України часи не втрачав віри у краще майбутнє і вторив Шевченковому «І на оновленій землі / врага не буде супостата // А буде Син, і буде Мати, і будуть люди на землі» такими словами: «Все знов почнеться з Матері і Сина» (НМ 72). Віра у благословенне майбутнє – це теж вияви профетизму і візіонерства обох письменників. Шевченкові ідеї у творчості І.Калинця – стали втіленням пророчої візії, про яку автор на початку свого творчого шляху сказав: «сниться нації легенда / про ностальгичний дар евшану» (ПМ 37). А вже на останніх сторінках своєї останньої збірки зміг підсумувати: «Нині, / коли розметено високі вали / одесную і шуйцю Оранти – / інші, змієві, опоясують світ. / Та заглушений ефір / знову виносить / Апостольське Слово... / «Скільки мучеників / пройшло / і проходить Тобою / попід Золоті Ворота / Вкраїно мого подиву!» / Та чому ж / по довгим важким отупінні / не здобуться і мені / заклаклим язиком / на оклик: / – Де ж ти, моє Золоте Слово? / Підведись – / і відчини дорогу! / Із далеких звідусюд / позволь мені / мертвому, і живому, і ненародженому, / прийти на Святі Гори, / на Береги Вічної Ріки. // У столітні болі / вкласти цілі і відтяти пальці, / здорові і скалічені душі. / Дай переконатися, / що стоять на місці, / вгрузлі по пояс, / по контрфорси / в попіл, / у кров, // що з віку у вік / по камінчику, по плінфі / на мурованих раменах / виростає Злотоглаве Благовіщення» (НМ 437 – 438).

У відомій праці «Бунт мас» знаного ідеолога і філософа Хосе Ортеги-і-Гасета є думка про те, що для існування нації достатньо, щоби хтось мав її перед собою як ціль, як мрію. У духовному небесному вимірі до слова Кобзаря долучаються мрії і сподівання тих національних мислителів і героїв, які вірили, що українська нація – незнищенна.

Це – ті залізні стовпи, що тримають високе склепіння неба національної ідеї, ті залізні стовпи, які, за словами поета, «виростають з п'єдесталів могил» і є тими невидимими опорами, що підтримують духовне небо Вітчизни. Серед них – жертвна

постать Тараса Шевченка, його не вгасиме Слово захисту, натхнення і провіщеного майбутнього для прийдешніх поколінь, які повинні сказати своє слово і своїми діями засвідчити, що безмірна жертва українських сподвижників була не марною:

*Він вийшов Тараском, щоб бути надвечір назад,
а вернувся апостолом з бунтарською бородою
До залізних стовпів він імперію, як каземат,
міряв етапними милями немилосердно довго.*

*Очима духа окинувши світ благий,
він уздрів їх, як видиво проречисте:
стояли оперті на традиції скорбних могил
і на собі тримали високе небо Вітчизни.*

*Як співом сирен, захлинувся ревом Дніпра,
не витримав щастя і вмер біля його переддвер'їв.
Найвища могила найдорожчий забрала прах
і наймогутніший стовп, що знявся над нею, підперла* (ПМ

40-41).

Цілісна візія образу Тараса Шевченка у поетичній творчості Ігоря Калинця є свідченням зв'язку епох в українській історії та передання поколінь у розвитку вітчизняної культури як ключових осей координат щодо визначення світорозуміння – індивідуального місця у світі (особистісної ідейно-мистецької письменницької позиції) та загальнонаціональної культурної самоідентифікації.

Література:

Калинець 1997: Калинець І. Молімось зорям дальнім. Повесть. – Львів: Місіонер, 1997. – 334 с. – С.327.

Калинець 1991 а: Калинець І. Невольнича муза. – Балтимор – Торонто: Українське незалежне вид-во «Смолоскип» ім. В.Симоненка. – 1991. – 452 с.

Калинець 1991 б: Калинець І. Пробуджена муза. – Варшава: Вид-во ОУН та Канадського інституту українських студій. – 1991. – С.4.

Калинець 1990: Калинцеві долі. Друга – накликає. Інтерв'ю з Романом Галаном. – Наше слово. – Варшава. – 1990. – 8 липня. – С.4.

Наливайко 2006: Наливайко Д. Шевченко в контексті романтизму і націоналізму // Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – С.197-225.

Ортега-і-Гасет 1994: Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас // Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори. – К.: Вид-во «Основи», 1994. – С.15-139.

Павлишин 1997: Павлишин М. Герб меланхолії: поезія Ігоря Калинця // Марко Павлишин, Канон та іконостас. – К.: Видавництво «Час», 1997. – С. 255 – 292.

Ренан 2000: Ренан Е. Що таке нація? // Націоналізм. Антологія. – К.: 2000. – С.118.

Сверстюк 2014: Сверстюк Є. Шевченко на барикадах Свободи // Літературна Україна. – 2014. – 13 лютого. – С.1.

Струк 1991: Струк Д. Вступне слово на вечорі Ігоря Калинця // Нові дні. – 1991. – №1. – С.39.

Микола Ткачук, проф. (Тернопіль)

УДК 821.2

ББК 83.3 (4УКР)

Автодієгетичний наратор у ліриці Тараса Шевченка періоду заслання

У статті досліджено суб'єктно-об'єктну сферу лірики Т.Шевченка періоду заслання. Митець вдавався до складаних форм вираження авторської свідомості в поезії, застосовуючи викладові форми оповідача, розповідача, ліричного персонажа («рольова лірика»), автодієгетичного наратора, гетеродієгетичного наратора-усезнаця. Влучно моделюються суб'єктна сфера, взаємодія я – ти, я – інший, я – ми.

Ключові слова: суб'єкт, ліричний герой, ліричний персонаж, лірика, рольова лірика, автор.

Tkachuk M.P. Autodiegetic narrator in Taras Shevchenko lyrics of the exile period

This article explores subject-object sphere of Taras Shevchenko lyrics of the exile period. The artist used complicated forms of the author's conscience depiction in poetry using presentation forms of narrator, teller, lyrical character ("role lyrics"), autodiegetic narrator, all-knowing